

זכר מואמינים

גליון שבועי מבית 'בני אמונים'

פרשת נח תשפ"ד שנה י | גליון מס' 504

ת.ד 102 בני ברק | פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

פתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

איזהו צדיק? האומר אמן!

הפעם היחידה בכל התנ"ך שבה מכנה התורה אדם בתאר 'צדיק', היא בפרשתנו; בפתחת הפרשה מעידה התורה על נח שהיה "איש צדיק", ואף בהמשך אומר הקדוש ברוך הוא לנח: "כי אתה ראיתי צדיק לפני בדרך הזה".

מהי משמעותו של הפנוי 'צדיק'? אם תשאלו אדם מן השורה, קרוב לודאי שהוא יתאר באזניכם דמות של אדם המפגל ביראת שמים ומקפיד על קיום כל מצוות התורה בדקדוק, בקלה כבחמורה.

ואולם רבנו בחיי בספרו 'כד הקמח' (ערוך אמונה) מלמד אותנו כי דוקא בעבור עניית אמן זוכה האדם לתאר 'צדיק'. הוא מסמיק את דבריו על פסוק מפרש, שבו הנביא ישעיהו אומר (כו ב): "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים", וחכמים (שבת קיט ב) דורשים על כך: "אל תקרי 'שמר אמונים' אלא 'שאומרים אמן'". לדבריהם, כפיכך נאמר בפסוק: "גוי צדיק שאומרים אמן", והנה לנו פסוק מפרש המכנה את המקפיד על עניית אמן כ'צדיק'. אף הפסוק (חבקוק ב ד): "וצדיק באמונתו יחיה" רומז לדבר זה - בזכות 'באמונתו' = עניית אמן, זוכה האדם להקרא צדיק ולהאריך ימים.

ידיעה זו מקבלת חזק מהעבדה שכתב בפסוק הראשון בפרשתנו מרמז שנת הקפיד על עניית אמן, שכן ראשי התבות "איש צדיק" הם בגימטריה צ"א בגימטריה של אמן. ורמז נוסף, אף הוא בפסוק זה: הפסוק מסתים במלים - "את האלקים התהלך נח" - "האלקים" בגימטריה אמן. ללמדך שנת לא רק ענה אמן, אלא אף התהלך כל היום בצפייה דרוכה לענות אמן.

חשבתי לבאר כי זוהי אף השבועה שמשיבועים כל יודי טרם הגיעו לעולם (גדה ל ב): "תהי צדיק, ואל תהי רשע", כלומר הקפד על עניית אמן וכך: "תהי צדיק, ואל תהי רשע".

זה עתה עברו ימי הדין שבהם התפללנו כלנו להכתב בספרם של צדיקים גמורים. מקוים לנו שתפלתנו נשמעה במרום, ובכך, הבה נקבל על עצמנו כלנו כאיש אחד להיות "צדיק שאומר אמן", נפתח את יומנו בעניית אמן אחר ברכות השחר וכך נזכה שיקים בנו הפסוק: "כי אתה ראיתי צדיק לפני בדרך הזה".

בקריאת "תהי צדיק",
שבת שלום,

213 278 מכאובל"ן

פניני אמונים

פניני תפלה בפרשה

תפלת הצדיק הופכת 'צרה' ל'צרה'

"צרה תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלישים תעשה" (ו טו)
רבי גרשון שטרן, רבה של מארוש-לודאש, הביא מפסוק זה רמז נפלא בשם "צדיק אהד" לדברי חכמים (ספ"ה י א) שתפלתם של צדיקים הופכת את מדת הדין למדת הרחמים:

"אמה" ראשי תבות: 'אלקים - מדת הדין, וזאת אשר אמר הקדוש ברוך הוא לנח: "ואל אמה תכלנה מלמעלה" - בכח תפלתך תכלה את מדת הדין המסטרית למעלה, וכך: "צרה תעשה לתבה", תהפך את תבת "צרה" ל"צרה". וכיצד? את "פתח התבה" - האות צד"ק הופתחת את התבה "צרה", "בצדה תשים" - השאר במקומה בצד התבה, ואלו את ה"תחתים" - האותיות שתחתיה, "שנים ושלישים תעשה" - החלף בין האות השניה [רי"ש] לשלישית [ה"א], וכך תהפך ה'צרה' ל'צרה' (לוקוט הגרשני).

רמז לימים שגומרים בהם את ההלל

"שנים שנים פאו אל נח אל התבה זכר ונקבה כאשר צוה אלקים את נח" (ו ט)
במכתב ששלחו תושבי לובלין אל המקבל רבי שמשון מאוסטרופלי, בקשוהו שיבאר להם את דברי המדרש הנעלם כי בפסוק שלפנינו נרמזו הימים שבהם אומרים הלל שלם, וכך הוא השיב להם:

כידוע, בארצות הגולה גומרים את ההלל בעשרים ואחד ימים בשנה, וכבר נתנו הקדמונים סימן לכך במלה "בבטח", שהיא ר"ת: ב' ימים ראשונים של פסח, ב' ימים של שבועות, ט' ימים של סכות וח' ימים של חנוכה. ימים אלו אף נרמזו בכתוב שלפנינו: "שנים שנים" - שני ימים של פסח ושני ימים של שבועות, "באו" - בגימטריה ט', כנגד ט' ימי הסכות, ו"אל נח" - בגימטריה 'חנכה' (לוקיטי שושנים' בסוף ספר 'דו ידיו').

ההבדל בין 'גשם' ל'מטר'

"ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה" (ז יב)
בברכה השניה של שמונה עשרה אנו מתארים את גבורותיו של הקדוש ברוך הוא באמירת: "משיב הרוח ומוריד הגשם", ואלו בבקשתנו על הגשמים אנו אומרים: "ותן טל ומטר לברכה", ויש להבין את פשר חלופ הלשון; מדוע פעם אחת אנו משתמשים ב'גשם', ואלו בשניה דוקא ב'מטר'?

באר רבי שלמה הכהן מוילנא:

במלה "גשם" כלולים גם גשמי זעף שאינם יורדים לברכה, וכפי שאנו רואים בפסוק שלפנינו, המתאר את המבול כגשם, לפיכך ראו חכמים להזכיר תאר זה בהזכרת גבורותיו של הקדוש ברוך הוא. לעמת זאת, בבואנו לבקש על הגשמים, ראוי שנבקש דוקא על ה"מטר", לפי שהוא כנוי לגשמי ברכה היוורדים במתינות.

כך נבין מדוע בתפלת גשם, לאחר שאנו משבחים את הקדוש ברוך הוא על גבורותיו: "שאתה הוא... משיב הרוח ומוריד הגשם", אנו מבקשים מיד: "לברכה ולא לקלה" (הגהות 'חשק שלמה' פעינת ב א).

סגולת ארבעים יום

"ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה" (ח ה)
ה'בית אהרן' מביא בשם 'זהר חדש': "מי שמבקש על איזה דבר ארבעים יום בנדאי נענה", ומפרש שייסוד זה מרמז בפסוק שלפנינו, שלאחר ארבעים ימי תפלה נפתח חלון התבה והקדוש ברוך הוא קבל את התפלות.

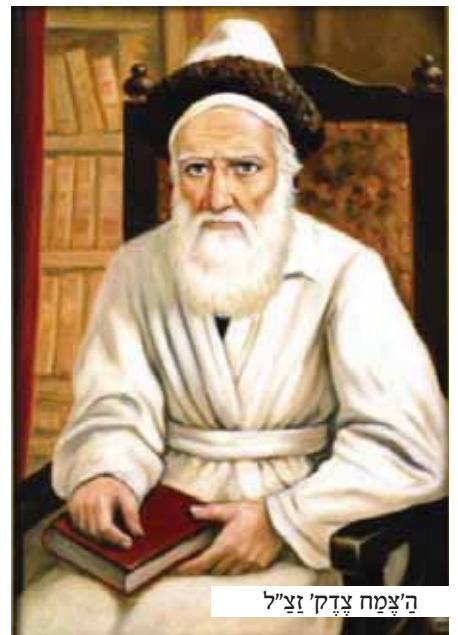
יש להעיר כי ב'זהר חדש' שלפנינו לא מצאנו מאמר זה, ואולם בדברי חכמי המדרש (דב"ר ב ז) מצאנו שאמרו: "יש תפלה שנענית לארבעים יום", ולמדו זאת ממשנה, שלאחר חטא העגל התפלל על ישראל ארבעים יום וארבעים לילה (דברים ט יח) ונתרצה לו הקדוש ברוך הוא.

כחה של תפלה תמימה

זלמן היה יהודי פפרי פשוט בתכלית. זלמן, שחנף וגדל בבית פשוט, לא זכה לרכש ידע תורני קטן או גדול, אך אמונתו בבורא היתה עזה ואיתנה.

התגלגלו העניינים לידי כך שזלמן קבע את ביתו בכפר קטן ונדח, שתושביו המועטים

מבלבל ותוהה הוא נכנס לבית הכנסת, בקש לבדק אם יהודי העיר נמצאים שם, והחרדה שאחזתו התגברה עוד יותר - - - אכן כן, מסתבר שפנראה הפעם טעה בחשוביו, בית הכנסת היה גדוש במתפללים כמו ביום שבת וחג.

כלם היו גויים. מלכתחלה היתה כוננתו לגור שם למשך תקופה קצרה, עד שתתבסס פונסטו ויוכל לעבר לגור בין יהודים, אלא שבסייעתא דשמיא עשה זלמן חיל בעסקיו ומסחרו פרץ במהירות. הוא הקים בכפר אחזה רחבת ידים, וסביבה נטע שדות, פרדסים וכרמים לרב, ועד מהרה היה לגדול

ספקי המזון שבכפרי הסביבה. כך חלפו השנים וזלמן, שהצריך לדור בקרבת מקום לעסקיו, נותר בכפר הנדח, ללא בית כנסת וללא מגן לתפלה.

זלמן לא ידע כראוי את סדר התפלות ונדא ש לא את הלכותיהן, אולם הוא לא נתן למציאות הא להשפיע על חייו היהודיים. הוא היה מתאמץ לנסע אחת לחצי שנה לעיר הקרובה, שם היה נכנס לחדרו של המרא דאתרא כשבדין סדור עב פרס שירש מאביו, ופנקס גדול. הרב היה יושב עמו ומלמדו את סדרי התפלות למשך מחצית השנה הקרובה - מתי ראש חדש ויש לומר הלל, ומתי יום טוב האסור במלאכה. מתי חלים הצומות שיש לומר בהם "ענגנו", ומתי חלים ימים מיוחדים אחרים.

כך חי לו הכפרי במשך שנים רבות בכפר הנדח. במשך רב שעות היום הוא היה עסוק בעבודת השדה, בפקוח על הפועלים ובשווק התוצרת, ובמעט השעות שנותרו לו היה קורא תהלים ומתפלל לפי הוראות הרב המדקדק.

היה זה באחד הימים הנדירים שעשה זלמן בעיר הגדולה. זלמן, שרגיל היה בימים כתקונם לפגוש יהודים רבים ברחוב העיר, אשר רבים מהם אף הכירוהו והיו רגילים לדרש בשלומו, הפתע לראות הפעם את הרחובות ריקים מיהודים, כביכול היה זה יום חג. וכמי ששמר בכל מאדו על הוראות הרב בדבר חגי ומועדי השנה, נחרד למחשבה שהפעם טעה.

מבלבל ותוהה הוא נכנס לבית הכנסת, בקש לבדק אם יהודי העיר נמצאים שם, והחרדה שאחזתו התגברה עוד יותר - - - אכן כן, מסתבר שפנראה הפעם טעה בחשוביו, בית הכנסת היה גדוש במתפללים כמו ביום שבת וחג.

מי יודע, אולי אני מחלל עתה שבת או יום טוב... נחרד זלמן, אלא שמבט נוסף במתפללים הרגיעו. הם היו עטורים בטלית ותפלין, ובשבת ויום טוב, הוא ידע, הרי לא מתפללים עם טלית ותפלין.

ובכל זאת, תהה זלמן בלבו, מה יום מיוחדים? בחשש רב הוא נגש לאחד מהמתפללים ושאלו לפשר ההתכנסות; מה גרם ליהודי העיר להתכנס ביום בהיר בבית הכנסת? הלה הביט בו בפליאה ואחר הפטיר: "מה, אינך יודע? תענית היא היום!" ומיד שב לתפלתו.

תענית? לא הבין זלמן, הוא בדק שוב בפנקסו ולא מצא זכר ליום שכזה. כשהסתימה התפלה הוא נכנס לחדרו של הרב, ובקול שנמלה בו פליאה ופגיעה הוא שאל: "מדוע לא גלה לי הרב בעדכון האחרון על התענית שחלה היום? הן מחמת שלא ידעתי נכשלת

הבקר ואכלתי פת שחרית!" "תנוח דעתך", הרגיעו הרב, "הפנקס שבידך מסדר ומדקדק ואין בו שום טעות!" "אם כן, מדוע התכנסו המתפללים היום לתפלה בבית הכנסת?" תהה זלמן, "פשוט מאד", הסביר הרב, "מחמת שבאזרנו אחרו הגשמים מלרדת, וגרנו תענית צבור מיחדת כדי לשפך תפלה לפני ה' יתברך שיוריד לנו גשמי ברכה".

"בשביל גשם גזרתם צום?" התפלא זלמן, "הלא יש לכך פתרון הרבה יותר פשוט..."

"ומהו?" התפלא הרב, וזלמן הסביר בתמימות: "אספר לרב את שאני עושה במקרה שלא יורדים גשמים בשדותי ובכרמי: אני יוצא אל השדה ומבקש ומתחנן לפני השם יתברך שיוריד לי גשם. ומה אמר... הקדוש ברוך הוא תמיד עונה לבקשתי ומוריד לי גשמי ברכה".

הרב, שהיה מפתע מהדבור התמים, הרבה לרגע, ואז הפטיר: "אדרבה, זלמן, עשה זאת גם עתה. אנו זקוקים מאד לגשמים, בקש נא הפעם בעבורנו!"

ללא אמר ודברים יצא הכפרי אל השדה הסמוך, פרש ידיו אל השמים והחל לבקש בתמימות, בדבורים פשוטים שנבעו מעמק לבו: "אבא יקר, רבונו של עולם, הן בשביל מי בראת את עולמך, וכי לא בשביל בניך? הרי אינך מוריד גשמים לעולם, אלא בשביל היהודים, מקימי מצוותיך! אם עצרת את הגשמים, בודאי רצית שיתעוררו בתשובה. הן בעיני ראיתי כיצד הם התפללו בבית הכנסת ושבו בתשובה על עונותיהם ושגגותיהם, ועתה, הן בלי גשמים יקשה עליהם לעבד אותך כראוי. אנא שמע לתפלתם והורד להם גשמי ברכה!"

כך במשך דקות ארוכות האריך הכפרי בתפלתו הטהורה, שכללה עוד כהנה וכהנה דבורים פשוטים ותמימים, בעוד הרב עומד ומביט בו משתאה. וראה זה פלא, לא חלפה אלא שעה קלה וכבר התקדדו השמים בעבים וגשם עז נתפ ארצה. השדות השקו לרויה, ובורות המים התמלאו במי שתיה זכים, והכל נרעשו למראה הנס.

ספור זה היה מספר הרבי הק' בעל הצמח צדק, והיה מסים ואומר: "בואו וראו עד היכן מגיע כחה של תפלה: הנה כי כן, אפלו יהודי פשוט כל כך, כאשר הוא שופך לבו בתפלה לפני ה', מתוך אמונה פשוטה ותמימה, מיד מתקבלת תפלתו לרצון ופועלת את פעלתה.

תפלה אינה צריכה יותר מאמונה אמיתית בכחה. כאשר המתפלל מאמין בתפלתו ומחשיב אותה ומוקירה באמונה, הרי מבטח הוא שהיא תתקבל ברחמים ובכבוד".

'טיב ההתחזקות' - תפלה עמ' תרכד

הגימטריה של אמן

המקבילים כתבו שיש לכוון בעניית אמן כי היא בגימטריה צ"א, בגימטריה של שמות הוי"ה ואדנות יחד. עוד הוסיפו שבשעת עניית אמן יציר האדם במחשבתו שם הוי"ה ואדנו"ת בשלוב.

מקורות ובאורים:

ה'כף החיים' (נו ט) הביא בשם הרמ"ז (בפרושו לספר הזהר וילך רפה ב) שיש לכוון בעניית אמן שהיא בגימטריה של שני שמות הקדש. וראה שם שכתב על פונה זו "שדבר קל הוא להבינו ולכוון בו, דהינו הפשוט שבסודות". ב'סדר נהורא השלם' (פט"ז בהג"ה) הביא רמז לפונה זו מן הפתוב (דה"א טז לו): "ויאמרו כל העם אמן והלל לה", כלומר ששעונוים העם "אמן" יכונו לצרף "הלל" - בגימטריה שם אדנות, ל"הוי"ה", שיחדו הם בגימטריה אמן. ומוסיף, שגם החזן, שאינו יכול לענות אמן, יכוון במחשבתו פונה זו בשעה שהצבור עונה אמן.

כתבו ראשונים (ה'רקח' הל' סעודה סי' של; בעל הטורים דברים כז כו) שלכך אמרו חכמים (ברכות נג ב) ש"גדול העונה אמן יותר מן המברך", לפי שהאמן היא גימטריה של שני השמות, בעוד המברך אינו מזכיר אלא שם אדנות בלבד. ואף שפסק השלחן ערוך (או"ח ה א) שבהזכרת שם אדנות בברכה יש לכוון גם לשם הוי"ה, מכל מקום הרי המברך מזכיר בפיו רק שם אחד, לעמת העונה אמן שמזכיר שני שמות (סדר נהורא השלם' שם).

עוד כתב ה'כף החיים' (ה יג) בשם 'שער הכוונות' (דרושי החזרה דרוש ה) ו'פרי עץ חיים' (שער יא פרק ב) שיש לכוון את שני השמות הללו בשלוב. וראה שם שבעניית אמן על ברכה יציר את שלוב האותיות לסרוגין כששם הוי"ה תחלה: "הדונהי, ואלו בעניית אמן

אחר קדיש יציר השלוב לסרוגין כששם אדנות תחלה: 'איךדנהי'. ב'סדר נהורא השלם' (שם) הביא פונה נוספת בעת עניית אמן, שיכוון שבסדר האל"ף-י-ב"ת האותיות שאחר אמן הן "בנס", העולים בגימטריה מאה ושתיים-עשרה בגימטריה של "יבק". והוסיף וכתב במעלת פונה זו: "המכוון את זה השם לא תשוב תפלתו ריקם, ועל זה אמרו בגמרא (שם) 'גדול העונה אמן יותר מן המברך'".

תפלת ה'אור צדיקים'

חכמים החמירו בעוון עניית אמן בלא פונה. כדי שלא להכשל בכך יש לומר תפלה זו בכל בקר לפני התפלה: "רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שאני בשר ודם ואין בי כח לכוון פונת אמן כראוי, ובכך יהי רצון מלפניך שתהא עולה פונת אמן שלי עם פונת אמן מאותם השרידים היודעים לכוון פונת עניית אמן כראוי".

מקורות ובאורים:

כן כתב רבי מאיר פאפירש בספרו 'אור צדיקים' (תקון התפלה אות נב). וראה שם שכתב שכל אדם יקבע תפלה זו 'בתוך סדור שלו או על הפתל'.

רבי שר'ה דבליצקי חבר נסח תפלה אחר, הכולל בתוכו את כל פונות אמן (תנאים טובים' אות ב): "והריני מכוון מעתה שכל אמן שאענה יהיה כאלו פונתי כפי ענין הברכה, והענין שאענה עליהם, שזה אמת ואני מאמין בזה, והלואי שיהיה כן במינו לעינינו, ושהוא מברך ויתברך עוד, ושהוא א-ל מלך נאמן".

אוצרות אמונים

עניית אמן בכונה

אמן אחת כראוי

בעלות רבי מנחם מנדל מויטבסק לארץ הקדש, עמד ואמר בהתרגשות:

"כל זמן שהייתי בחוץ לארץ הייתי משתוקק להתפלל תפלה אחת כראוי לפני בורא עולם. ואולם משעה שעליתי לארץ ישראל, שעליה אמרו חכמים (ב"ב קנח ב) שאיך מחכים, החכמתי להבין שלהתפלל תפלה כראוי זהו דבר שאי אפשר להשיגו, והלואי שאזכה לענות ולו אמן אחת כראוי" ('אילנא דחיי - אור הנר' אות לא).

חסידים מספרים כי ביום שהגיע רבי משה מקוברין לגיל שבעים, ערכו תלמידיו סעודה לכבוד המאריך. לקראת סוף הסעודה נכנס הרבי מקוברין ואמר: "לו הייתי יודע שבכל חיי עניתי אמן אחת כמו שצריך, כי אז הפל היה כדאי". ובהזדמנות אחרת אמר: "אלו הייתי יודע שבכל חיי עניתי אמן אחת כראוי, לא הייתי דואג כלל" ('אמרות משה' [ב"ב תשע"ו] ח"א עמ' קצב-קצג).

אגרת אמונים

מכתב מקורא נאמן

לכבוד צות עורכי ז'כל מאמינים' הי"ו השלום והברכה,

בתקופה זו, שבה אנו עומדים להתחיל לבקש על הגשמים בארצנו הקדושה, ראיתי לנכון לצנן רמז נפלא שמצאתי יש בו כדי להאיר על השיחות שיש בין הקפדה על עניית אמן לירידת גשמים:

על הפסוק המובא בפרשת נח (בראשית ח ב): "ויסכרו מעינת תהום וארבת השמים ויכלא הגשם מן הארץ", מצאתי שדרש בספר 'שמנה לחמו', כי סופי תבות הפתוב: "ויכלא הגשם מן השמים" הן "מאמן", ומכאן רמז שהגשמים יורדים 'מאמן' - בזכות עניית אמן. והרי הדברים עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל הידועים (תענית ח א): "אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמונה".

חשבתי להוסיף רמז נפלא על כך מן הפסוק שאנו אומרים בכל יום בקריאת שמע, בפרשת "ויהי אם שמוע": "ונתתי מטר ארצכם בעתו"; "נתתי מטר ארצכם" - ר"ת אמן.

בברכת "ולגשמים בעתם ונאמר אמן", חיים צבי שטיין - בית שמש

מלאך בכל בית

קמתי מעט לאחר השעה שש, והריח החרוד הכה מיד באפי. היה זה ריח עז שלא הותר מקום לספק - שרפה פרצה בבית!

קפצתי ממטתי בבהלה והתחלתי לחפש את מקור הריח. באפן טבעי מהרתי למטבח, אולם המטבח עמד נקי ושקט כפי שהותרתי בליל אמש. גם חדר הבנות היה שקט ורגוע. משהגעתי לחדר הילדים נמלטה מפי זעקת שבר.

המחזה שנגלה לעיני היה לא יאמן: בני בן העשר ישן שנת ישרים על מטתו, בעוד התנור שלצד מטתו בוער. האש כבר לחכה את הכרית שתחת ראשו, ובעוד רגע עמדו הלהבות להתפס בשערו... זעקתי הנוראה הרעידה את כל הבית, והיה מי שדאג מיד לכבות את האש. הבקר התחיל בבהלה גדולה, אולם אט אט שב הבית למסלולו הרגיל.

רק לאחר שנגעתי מעט, בשעות אחר הצהרים, התחלתי להבין מה גדול הנס שהתרחש עמנו. היה זה נס שכל פלו התרחש בזכות 'אמן' ספרתי על כך לילדי ואמרתי להם: ראו נא ילדים מה גדול כחה של עניית אמן.

כלנו היינו נרגשים, ואז הצביע בני, גבור הספור, על דף המיזם של 'בני אמונים' שהיה תלוי על דלת המקור, דף שכותרתו היתה 'אמן בכל בית', והציע: 'הבה נחליף את שם המיזם'.

'נחליף את השם? מדוע? למה?' תמנהו, והוא הסביר: 'עד עכשו ידענו שאמן היא בגימטריה מלאך. אולם עכשו, שזכינו לראות זאת בחוש, ראוי שנשנה את שם המיזם מ'אמן בכל בית' ל'מלאך בכל בית'!

לא במפתיע התקבל הרעיון בברכה על פני כלם והוסיף משנה מרץ להקפדתנו על עניית אמן כהלכה ובהדור - הקפדה שמיום זה ואילך תקבל אצלנו משמעות מיחדת."

זו היתה נראית כמו עוד שיחה שגרתית שיצאה ממשרדי 'בני אמונים'. מעבר לקו ענתה אמו של אחד הילדים שזכו בהגדרה שנגררה כמה ימים קודם לכן, והיא שמחה להתבשר על זכותו של ילדה בפרס נאה.

שיחות כאלו מתקיימות במשרדנו כמה פעמים ביום. הצות המימן כבר הרגל לשמע מעבר לקו קריאות שמחה, כמו גם מלות תודה וברכה. גם הפעם היתה אמורה השיחה להסתים בשלב זה, אלא שמשום מה האם לא מהרה לנתק. היא היתה נשמעת נרגשת יותר מהרגיל, ואחר שבקשה רשות להוסיף כמה מלים, ספרה את ספוריה המפעים:

"היה זה בשנה שעברה, בעצמו של החרף. בני בן העשר פרט לשנת הלילה, לא לפני שבצע מעשה מסכן; הוא חבר שעון שבת לתנור שעמד סמוך למטתו, וכונן כף שיתחיל לפעל בשעה שש בבקר. בתמימותו בקש כף להקל עליו את המעבר מהמטה החמה לקר שבו. בדיעבד הסתבר לי כי בטרם עשה זאת בקש את רשותי, אך לא הייתי פנויה כדי להקשיב לדבריו.

כך, באותו לילה ישנו כלנו מבלי לדעת על הסכנה המרחפת על ראשנו.

הספור יכול היה להגמר בצורה טראגית חלילה, אלמלא בבקר שלמחרת החלטתי להשכים קום, ומדוע? משום שכמה ימים קודם לכן, במסגרת מיזם נפלא של 'בני אמונים', החלו ילדי להתחזק בעניית אמן. הם החליטו ביניהם לומר את ברכות השחר בבית, כשהאחד מברך וחברו עונה אחריו אמן.

כיון שבמימים הראשונים גרם לי הדבר לעכוב בהתארגנות הבקר, החלטתי מיום זה להשכים קום, כדי שאוכל לארגן את תיקי הילדים עוד בטרם יקומו, וכך אהיה פנויה לענות אחריהם אמן בכונה וברגע.

שערי גן עדן

עניית אמן במשנת בעל ההלולא

רבי אברהם ארלונגר זצ"ל

ה'ברכת אברהם' ה' בחשון תשפ"ב

רבי אברהם ארלונגר זצ"ל נולד בשוויץ בטבת תרצ"ב לאביו הרב שמשון רפאל ארלונגר ז"ל.

בשנת תשי"ב עלה לארץ ישראל ונכנס ללמד בישיבת מיר, שם למד תורה מפיו של רבי חיים שמואלביץ, ראש הישיבה. בהמשך עבר ללמד

בישיבת בריסק, בה דבק ברבי יוסף דב מבריסק, ואף זכה לקביעות מדי מוצאי שבת לדבר בלמוד עם מרן הגר"י.

בשנת תשט"ז נלקח כחתן לבתו של רבי חיים יוסף יעקבוביץ, מרבי ישיבת 'קול תורה'. מעט אחר נשואיו נפטר חותנו, והוא נקרא למלא מקומו בישיבה.

בהגיעו לגיל שבעים החליט לפרש מהישיבה כדי שיזכר להשקיע זמן ללמוד מסכתות שאינן נלמדות בסדר הישיבתי הקבוע, אולם המשיך במסירת חבורות בביתו לבחורים בכל מקצועות התורה. ספריו 'ברכת אברהם' על מסכתות הש"ס התקבלו באהבה בקרב הלומדים. למרות גדלותו התהלך כל ימיו בצדי דרכים וברח מן הפרסום.

נפטר בה' בחשון תשפ"ב, והמונים לאהו בדרך האחרונה לחלקת הרבנים החדשה בהר המנוחות.

האמן היא חלק מן הברכה

בספרו 'ברכת אברהם' על מסכת ברכות (מז א) באר רבי אברהם את טעם מנהגו של רבי חיים מוולוז'ין שלא לברך ברכת הנהנין מבלי שיהיה מי שיענה אחריו אמן, ואלו דבריו:

"כתבו הפוסקים שלפי שה'אמן' הנה חלק מן הברכה, לכך נכון לכתחלה שיכונן המברך לצאת ידי חובת 'אמן' בשמיעת האמן שעונים השומעים אחר ברכתו" (רמ"א אור"ח קסז ב; באור הגר"א שם; 'משנה ברורה' שם כ).

בחוששו לדעה זו שאף רבו הגר"א הסכים עמה, הקפיד הנפ"ש החיים שבעת הברכה יהיה מי שיענה אמן אחר ברכתו, ובכך שפון לצאת ידי חובת עניית אמן, היתה בידו ברכה שלמה."

לאור זאת הוסיף ה'ברכת אברהם' ופרש שדברי חכמים (ברכות נג ב) "גדול העונה אמן יותר מן המברך", יכולים להתפרש ביחס למברך עצמו; שבשמיעתו את האמן הנענית על ברכתו, ובכונתו לצאת בה ידי חובה וכך להשלים את הברכה, גדולה זכותו יותר מעצם זכות אמירת הברכה.